

Sportmassage en trainingsoefeningen. Redacteur: W. JANSEN J.H.Z.. Deel 1: *Populaire Sporthygiëne.* E. VAN MINDEN, arts. Deel 2: *Algemeene trainingsoefeningen.* J. H. DOBBINGA. Deel 3: *Sportmassage.* W. A. J. GOETING. Rotterdam 1925, NIJGH en VAN DITMAR's uitgeversmaatschappij.

Dit werkje, dat in de voorrede ietwat euphemistisch: Handboek, genoemd wordt, moet in 4 deelen verschijnen, maar het vierde deel, dat zal omvatten aanwijzingen om in tijden, dat niet geoefend wordt, het lichaam in goeden toestand te houden, is nog niet verschenen.

Hoewel dit werk moeilijk gerekend kan worden tot de voor den arts noodige lectuur, mag het hier toch een enkel woord van aankondiging en aanbeveling verdienen, omdat de geneesheer het met gerustheid kan aanraden aan de sportbeoefenaren in zijn werkingssfeer. Het eerste deeltje bevat in vlotten stijl verschillende nuttige hygiënische raadgevingen, en een pleidooi voor geregelde lichaamsoefeningen. Het is te hopen, dat de schrijver dit nog eens zal uitwerken.

Van het tweede deeltje is een bespreking hier het minst op haar plaats, wat mij spijt, want anders zou ik er veel goeds over willen zeggen.

Het derde eindelijk is een poging om de sportbeoefenaren aanwijzingen te geven, hoe elkaar en zichzelf te behandelen door middel van de voor hen zoo nuttige massagehandgrepen. Voor zoover het de sportmassage betreft, is dit nog niet in Nederland gebeurd; de zelfmassage vond reeds een bewerker. Maar toch is overal tusschen de regels door te lezen, dat deze massage natuurlijk nog beter tot haar recht zal komen, uitgevoerd door een ter zake kundigen masseur. En terecht!

J. H. O. REIJS.

W. BRANDT, *Die Bedeutung des Raum- und Zeitfaktors für die Beurteilung der Konstitution einer Organismus.* Wurzburger Abhandlungen aus dem Gesamtgebiet der Medizin. Leipzig, KURT KABITZSCH. 1925.

Schrijver gaat uit van de meening, dat niettegenstaande er veel gewerkt is over constitutie door beoefenaars van verschillende onderdeelen der geneeskunde, tot dusver een goede anatomische grondslag voor deze onderzoekingen, die zou voortbouwen op de nieuwe uitkomsten van ontwikkelingsgeschiedenis en vergelijkende anatomie, ontbreekt. In een kort geschrift verduidelijkt hij dezen gedachtengang met voorbeelden.

Terwijl men vroeger meende, dat het geheele leven zich in de cellen afspeelde, heeft men later meer waardeering gekregen voor den samenhang der verschillende celsystemen. Ook weet men nu, dat niet alleen cellen deelbaar zijn, maar ook celcomplexen. De studie van de samenstelling van dergelijke celcomplexen geeft inzicht in hun wederzijdsche betrekkingen en specifieke reacties. Wanneer men nu jongere ontwikkelingsstadia onderzoekt